

Natura 2000

Az uniós természetvédelmi területeket tömörítő Natura 2000 hálózatot Európa legértékesebb állat- és növényfajainak és élőhelyeinek megóvása céljából hozták létre. A hálózat tevékenysége nem korlátozódik a természetvédelmi területekre: a természet megóvását és fenntartható használatát ennél sokkal tágabb értelemben szolgálja, az ember és az élővilág harmonikus együttélésén munkálkodva.

2008 végére a hálózat több mint 25 000 helyszínt fog számlálni, az Európai Unió szárazföldjeinek mintegy 20%-át, vagyis körülbelül 800 000 négyzetkilométernyi területet fedve le, s ehhez jön még 100 000 négyzetkilométernyi tengeri terület.

A Natura 2000 az uniós természetpolitika középpontjában áll, és élő bizonyítéka Európa elszánt igyekezetének, hogy gazdag őshonos biodiverzitását megőrizze a jövő nemzedékek számára.

Európa élővilága és ökoszisztémái veszélyben forognak. Az Európai Unió ígéretet tett, hogy 2010-re megállítja a biodiverzitás hanyatlását, és nemzetközi megállapodásban vállalta, hogy addigra jelentősen mérsékli a biodiverzitásban bekövetkezett csökkenést. E cél elérésében döntő szerep jut a Natura 2000-nek.

A hálózat két előremutató uniós jogszabályon – a madarakra vonatkozó 1979. évi irányelven és az élőhelyekre vonatkozó 1992. évi irányelven – nyugszik.

A Natura 2000 fejlődése nem állt meg, így a hálózat folyamatosan gazdagodó európai növény- és állatvilágot ölel fel. Máris több mint 1000 ritka és veszélyeztetett növény- és állatfaj, továbbá 200 élőhelytípus élvezi a hálózat védelmét a 27 tagállamban.

természet

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

környezet

1. ténymegállapítás: A biodiverzitás megmentése saját érdekünk

Veszélyben van Európa biodiverzitása: Európa számos őshonos állatfaját a kipusztulás fenyegeti. Körülbelül 800 európai növényfajt fenyeget a teljes kihalás, és a halállományok többsége nem éri el a biztonságos megújulási szintet. A kihalás örökre szól, és visszafordíthatatlan.

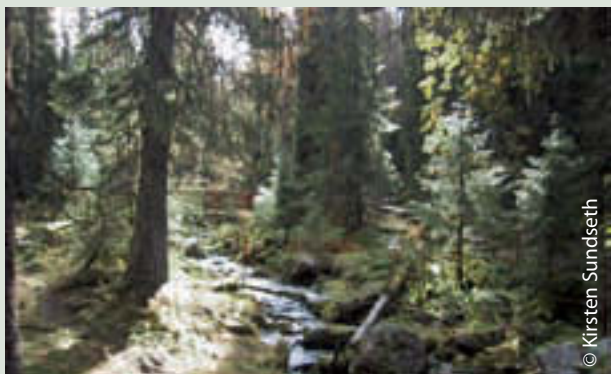
Több érv is szól a biodiverzitás csökkenésének azonnali megállítás mellett. Erkölcsi kötelességünk bolygónkat épségben megőrizni a jövő nemzedékeinek. A természet kikapcsolódás, öröm és ihlet forrása. Az „ökoszisztéma-szolgáltatások” látnak el minket az egészségünkhöz és életminőségünkhöz nélkülözhetetlen tiszta levegővel, vízzel, étellel, gyógyszerekkel és nyersanyagokkal. Végül pedig a természetes környezet számtalan európainak ad munkát a mezőgazdaság, az idegenforgalom, a halászat és sok más tevékenység révén.

Ezen erőforrások értéke pénzben nagyon nehezen mérhető, de a becslések szerint évente több száz milliárd euróra tehető.

A természet mindennek az alapja, és tőle függ az emberiség fennmaradása.

Finnország – Hogy az erdő erdő maradjon

Finnország középső részén a faipar nagy üzlet. Az erdők fennmaradásához azonban szem előtt kell tartani a fenntarthatóságot. A Natura 2000 keretében a magántulajdonosok és a környezetvédelmi hatóságok közösen dolgoznak ki olyan erdőgazdálkodási terveket, amelyekben egyensúlyt teremtenek a gazdasági lehetőségek és a természetvédelmi szükségletek között.

© Kirsten Sundseth

2. ténymegállapítás: A Natura 2000 az emberek és az élővilág közötti partnerség

A Natura 2000 a biodiverzitással kapcsolatos uniós politika középpontjában áll: egyedi és nagyra törő program a fenntartható fejlődésért és Európa kiemelkedően gazdag természeti örökségének megóvásáért.

Azzal, hogy a tagállamok és az Európai Bizottság kijelölnék és a hálózat részévé tesznek egyes, különösen értékes területeket, még nem szorulnak ki onnan az emberek és a gazdasági tevékenységek – éppen ellenkezőleg. A fenntartható tevékenységek ösztönzésben részesülnek. A Natura 2000 az emberiség és a természet harmonikus együttélésére épül: az étellel teli és változékony táj az „óvó partnerség” jegyeit viseli magán. Számos jól ismert élőhely, így a rétek, a puszták és az erdők megőrzéséhez emberi beavatkozásra van szükség, és életciklusuknak az emberek is részei.

A lehetséges gazdasági tevékenységek közé tartozik a földművelés, az idegenforgalom, a halászat, az erdészet, a fenntartható vadászat, a szabadidős tevékenység és az infrastrukturális projekt. A tagállamoknak azonban gondoskodniuk kell arról, hogy a helyszíneket ne érhesse káros elváltozás, és hogy az élőhelyekre vonatkozó irányelvben előírt szabályokkal összhangban kezeljék azokat.

A helyi érintett feleket – földtulajdonosokat, üzleti vállalkozásokat, helyi hatóságokat, településeket, környezetvédelmi szervezeteket és egyéneket – teljes mértékben be kell vonni. A rendszer csak közösségi támogatással lehet sikeres. Ehhez pedig teljes átláthatóságra van szükség.

A Bizottság külön honlapon tájékoztat a hálózat fejlődésének részleteiről: http://circa.europa.eu/Public/irc/env/natura_2000/home.

3. ténymegállapítás: A Natura 2000 az Európai Unió hosszú távú elkötelezettségének megnyilvánulása

Az Európai Unió majdnem 30 éve, 1979-ben fogadta el első fontos környezetvédelmi jogszabályát.

A Natura 2000 története évszámokban:

1979 A madarakra vonatkozó irányelv különleges védelmi területeket hoz létre a madarak számára.

1992 Az élőhelyekre vonatkozó irányelv létrehozta a Natura 2000-et, és a tagállamokat különleges természetvédelmi területek kijelölésére kötelezi.

Azori-szigetek – Gondos szemek

A bálna és a delfin közkedvelt látványosság az atlanti-óceáni Azori-szigetekre látogató turisták körében. A vízi emlősök azonban megsínylik, ha túl sokan látogatják őket. Ezért az Azori-szigetek regionális kormánya etikai kódexet dolgozott ki a Natura 2000-hez tartozó tengeri területeire vonatkozóan, és a bálnanéző túrák szervezőinek természetgazdálkodási és természetvédelmi képzéseket tart. A látogatók elégedettek, és mindenki jól jár.

Európa kilenc biogeográfiai régiója

Alpesi régió: Az Alpokból, a Pireneusokból és az Appenninekből álló, hideg, zord éghajlatú, erdős-sziklacsúcsos magas hegyláncok.

Atlanti régió: Az Európa nyugati partjainál található sík területek és sziklapartok, valamint néhány jelentős folyó torkolata. A Golf-áramlat enyhe telet és hűvös nyarat eredményez.

Fekete-tengeri régió: A Fekete-tenger Bulgária és Románia területén fekvő nyugati és déli partjai. A Duna-delta mocsarakban, tavakban és szigeteken bővelkedő térsége gazdag élővilágnak ad otthont.

Sarki régió: Európának a sarkkörön túlnyúló, legészakibb része; ez a 60%-ban erdővel borított terület vándormadarak ezreinek ad otthont.

Kontinentális régió: Európa nagyrészt mezőgazdasági hasznosítású központi része, amely Franciaországtól Lengyelországig 11 országon át húzódik. A forró nyarak hideg telekkel váltakoznak.

Makaronéziai régió: Ez a régió Európa vulkáni eredetű atlanti-óceáni szigeteket – az Azori-szigeteket, a Madeira-szigeteket és a Kanári-szigeteket – foglalja magában. Az Európai Unió területének mindössze 0,3%-áról van szó, mégis itt található az uniós jelentőségű élőhelytípusok 19%-a.

Mediterrán régió: Európa hegyekből, füves területekből, szigetekből és hosszú partvonalakból álló forró, száraz déli részei.

Pannóniai régió: Magyarország és Dél-Szlovákia sztyeppei területei; a Kárpát-medence pusztaságai Magyarországon honos növényfajtaik 40%-ának adnak otthont.

Sztyeppei régió: Nyugat felől Bukaresttől (Románia) a Duna-medence alsó szakaszán át a Fekete-tenger északi részéig terjedő, mélyen fekvő síkságokkal és vizes élőhelyekkel borított terület.

2001 A svédországi Göteborgban az Európai Unió döntéshozói megállapodnak abban, hogy 2010-ig megállítják az Európai Unió biodiverzitásának csökkenését.

2002 Az El Teide-nyilatkozattal a tagállamok vállalják, hogy a Natura 2000-ről ismeretterjesztést folytatnak, és bevonják az érintett feleket.

4. ténymegállapítás: A hálózat állandóan bővül

A tagállamok a Bizottsággal partnerségben jelölik ki a Natura 2000 helyszíneit, majd hat évet kapnak a szükséges környezetgazdálkodási intézkedések bevezetésére. Az Európai Unió bővülései nyomán egyre többféle természetes élőhely, állat- és növényfaj található meg a hálózatban. Svédország és Finnország csatlakozásával 1995-ben létrejött a sarki régió. Magyarország, Szlovákia és Csehország 2004-ben a pannóniai régióval gazdagította a hálózatot, míg Románia és Bulgária 2007-ben a sztyeppei és a fekete-tengeri régióval bővítette azt, így még sokfélelőbbé téve a hálózat állat- és növényvilágát.

Az elmúlt időkben gyors fejlődés ment végbe:

- Négy régió (a makaronéziai, az alpesi, az atlanti és a kontinentális régió) új helyszínekké bővült 2001 és 2004 között.
- 2005-ben a sarki régió, 2006-ban pedig a mediterrán régió egészült ki további helyszínekké.
- 2007 novemberében csatlakozott a pannóniai régió első helyszíne, és ugyanekkor az atlanti, a sarki és a kontinentális régió helyszíneit is aktualizálták. A hálózat tíz nemrégiben csatlakozott tagállam helyszíneivel bővült, s ezáltal Portugáliának megfelelő nagyságú területtel gyarapodott.
- 2008 januárjában az alpesi és a makaronéziai, majd ugyanazon év tavaszán a mediterrán régiót aktualizálták.

A nyílt tengeri Natura 2000 hálózat még nem teljes, ez tehát további fejlesztést igényel.

2008 végére a Natura 2000 összesen akkora területet fog magában foglalni, mint Spanyolország és Olaszország együttvéve. 2009-ben további aktualizálásokat terveznek.

5. ténymegállapítás: A Natura 2000 jövőnk záloga

A biodiverzitás megőrzése a következő években fontosabb lesz, mint valaha.

Az éghajlatváltozás miatt világviszonylatban máris emelkedik a hőmérséklet, és változik az évszakok rendje, s ez folytatódni fog még akkor is, ha a jövőben kevesebb üvegházhatású gáz képződik. Ennek következményei pedig súlyosak az ökoszisztémákra és az élővilágra nézve:

- Egyes eseményeknek – például a párázásnak vagy a vándorlásnak – módosul a természetes ideje.
- Tudósok kimutatták, hogy a vándormadár-csapatok viselkedése megváltozik.
- A kétélűek és a hüllők nagy része 2050-re megfelelő élőhely nélkül maradhat.
- Európában a növények máris hamarabb rügyeznek és virágnak. 2080-ra európa növényfajainak több mint fele veszélyben foroghat.

A Natura 2000 nélkülözhetetlen menedék a természetnek: elég nagy és lehetőség szerint összefüggő helyszínekből kell állnia, hogy az állat- és növényfajok fennmaradhassanak, és adott esetben a változó éghajlathoz helyváltoztatással alkalmazkodjanak. Spanyolországban például az ibériai hiúz kevés megmaradt egyede körében beltenyészet alakult ki, mert az úthálózat szűk földterületekre szorítja be az állatokat.

A biodiverzitás megőrzése az éghajlatváltozás ellen is hatásos, hiszen az erdők és a tőzegterületek megkötik és tárolják a szén-dioxidot. A Natura 2000 nélkülözhetetlen ökoszisztéma-szolgáltatásokat nyújt, ezért jövőnk egyik fő záloga.

Európai uniós finanszírozás

A Natura 2000-re fordított európai uniós finanszírozás az évek során jelentősen megnőtt. 1992-től 2006-ig a LIFE program LIFE-Természet tematikus része nyújtotta a demonstrációs és a legjobb gyakorlatokkal kapcsolatos projektekhez elengedhetetlen finanszírozást. 2007-ben a LIFE+ (2007–2013) 187 millió EUR összegben finanszírozott projekteket, s ennek 50%-a kifejezetten a természetvédelem és a biodiverzitás céljára volt elkülönítve. A tagállamok azonban a helyszínekkal folytatott gazdálkodáshoz elsősorban a strukturális alapok és a vidékfejlesztési alap révén szerezhetnek finanszírozást.

A hálózat nyomon követése

Fontos tudni, hogy a Natura 2000 eléri-e célkitűzéseit. A legújabb fejleményekről a kétévente megjelenő Natura-barométer tájékoztat. Ezenkívül a Bizottság hatévente értékeli a tagállamok végrehajtási jelentéseit. Fejlesztés alatt áll egy olyan földrajzi információs rendszer, amely az egész Natura 2000 hálózatról online adatokat közöl.

6. ténymegállapítás: Az erőfeszítés nem áll meg határaink

Európa nem egyedül törekszik a biodiverzitás megőrzésére. A biológiai sokféleségről ENSZ-egyezmény született az 1992. évi riói Föld Csúcstalálkozón. Az egyezmény a biodiverzitás megőrzését és fenntartható használatát szorgalmazta, és azt a célt tűzte ki, hogy 2010-re jelentősen csökkenjen a biodiverzitás hanyatlásának mértéke. A Natura 2000 az Európai Unió legfőbb hozzájárulása a biológiai sokféleségről szóló egyezménynek a természetvédelmi területekkel kapcsolatos programjához: célja, hogy védett területekből álló, jól irányított országos és regionális rendszerek jöjjenek létre a szárazföldön (2010-re) és a tengeren (2012-re).

További információ

A Környezetvédelmi Főigazgatóság „Natura 2000” internetes oldala:
http://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm

Európai Környezetvédelmi Ügynökség:
http://reports.eea.europa.eu/report_2002_0524_154909/en